

مدیریت ورزشی - بهار ۱۳۹۲
شماره ۱۶ - ص ص : ۲۰ - ۵
تاریخ دریافت : ۹۰ / ۰۳ / ۱۴
تاریخ تصویب : ۹۰ / ۱۱ / ۲۴

رابطه وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز

۱. اکبر قدرت نما^۱ - ۲. صدیقه حیدری نژاد^۳ - ۳. ایران داوودی

۱. کارشناس ارشد مدیریت ورزشی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۲. دانشیار دانشگاه شهید چمران اهواز،

۳. استادیار دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

هدف از تحقیق حاضر بررسی رابطه وضعیت اقتصادی اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز بود. این تحقیق توصیفی - همبستگی بوده و به روش میدانی انجام گرفته است. جامعه آماری کلیه دانشجویان کارشناسی در سال تحصیلی ۹۰ - ۸۹ به تعداد ۹۱۷۵ بودند که ۳۷۰ نفر به روش تصادفی طبقه‌ای به‌عنوان نمونه آماری تعیین شدند. ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه محقق‌ساخته در سه بخش مشخصات فردی، وضعیت اقتصادی - اجتماعی و میزان فعالیت بدنی بود ($\alpha=0/71$). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، اسپیرمن و رگرسیون چندگانه) در سطح معناداری $P \leq 0/05$ استفاده شد. یافته‌ها نشان داد از نظر وضعیت اقتصادی - اجتماعی ۵۱/۷ درصد دانشجویان در طبقه متوسط و تنها ۱/۴ درصد در طبقه بالا قرار دارند. میانگین فعالیت بدنی دختران ۴۶/۵۲ و پسران ۶۸/۱۲ دقیقه در هفته و مکان ورزش ۸۰ درصد دانشجویان در خوابگاه بود. همبستگی ساده بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی ($r = 0/277$ ، $P = 0/001$)، میزان درآمد ($r = 0/245$ ، $P = 0/001$)، طبقه اقتصادی ($r = 0/152$ ، $P = 0/028$) و تحصیلات پدر ($r = 0/300$ ، $P = 0/001$) با فعالیت بدنی دانشجویان رابطه مثبت معناداری نشان داد. تحلیل رگرسیون چندگانه میزان درآمد خانواده ($p = 0/001$ ، $t = 3/616$) و سطح تحصیلات پدر ($p = 0/008$ ، $t = 2/70$) را قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده فعالیت بدنی دانشجویان نشان داد. در مجموع باتوجه به اینکه بیشتر دانشجویان از طبقه متوسط و مکان ورزش آنان خوابگاه است، به‌نظر می‌رسد مسئولان دانشگاه باید از طریق توسعه تسهیلات و فضاهای ورزشی به‌ویژه در سطح خوابگاه‌ها به حفظ سلامت و شادابی این آینده‌سازان میهن اسلامی توجه ویژه کنند.

واژه‌های کلیدی

وضعیت اقتصادی - اجتماعی، میزان فعالیت بدنی، دانشجویان.

مقدمه

در دنیای کنونی رشد فناوری، صنعت و ماشینی شدن کارها حرکت را از انسان سلب کرده و موجب کاهش فعالیت‌های جسمانی در محیط کار، خانه و حتی در اوقات فراغت شده است و موجب شده تا در بیشتر کشورهای پیشرفته و حتی در حال توسعه، شیوه زندگی بدون تحرک به صورت یک امر فراگیر درآید (۷). این فقر حرکتی موجب بروز نارسایی‌هایی در ابعاد وجودی جسمی، روانی و فکری در اقشار مختلف جامعه شده است. دانشجویان نیز بخش وسیعی از افراد جامعه را تشکیل می‌دهند و به عنوان متخصصان آینده عهده‌دار مسئولیت‌های مهم جامعه خواهند شد. از این رو سلامت جسمی، روحی و روانی آنان اهمیت ویژه‌ای دارد. اما ورزش و فعالیت بدنی در اوقات فراغت دانشجویان امروزی بسیار کم‌رنگ شده است. به طوری که نتایج برخی تحقیقات از ارتباط عوامل اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان و کاهش آن، حتی قرار گرفتن فعالیت‌های بدنی بعد از فعالیت‌هایی چون تماشای تلویزیون، گوش دادن به موسیقی، هم‌صحبتی با دوستان و مطالعه غیردرسی، خبر می‌دهند (۱۸). براساس یافته‌های کارشناسان در سال ۱۳۸۱، تنها ۱۰ درصد دانشجویان فعالیت ورزشی دارند. اطلاعات موجود نشان می‌دهد که در سال مذکور کمتر از ۱ درصد (۰/۹ درصد) کل دانشجویان دختر در ورزش قهرمانی شرکت داشته‌اند (۶). برون‌رفت از وضع موجود، نیازمند درک و شناسایی عوامل مؤثر بر گرایش افراد به - ویژه دانشجویان به سوی فعالیت‌های ورزشی است. از جمله این عوامل می‌توان به وضعیت اقتصادی - اجتماعی^۱ و شاخص‌های آن از جمله میزان درآمد، سطح تحصیلات، تراکم خانواده، سن، وضعیت تأهل، وضعیت سکونت اشاره کرد (۸).

جوامع انسانی به طبقات اجتماعی مختلف تقسیم می‌شوند و هرکسی برحسب برخی معیارهای اقتصادی، تحصیلی، ثروت شخصی و حرفه به طبقه اجتماعی و اقتصادی خاصی تعلق دارد. امروزه نوع اشتغال، ساعات بیکاری و روزهای تعطیلی برحسب طبقات اجتماعی فرق می‌کند و فعالیت ورزشی نیز از این قاعده مستثنا نیست. تحقیقات نشان می‌دهد در فرانسه نرخ فعالیت ورزشی به طبقه اجتماعی فرد بستگی دارد، به این صورت که اگر فردی در سلسله مراتب اجتماعی ترقی و پیشرفت کند، نرخ مذکور افزایش می‌یابد (۹). به نظر لوشن^۲

1 . Socio economic status

2 . Lushen

(۱۹۸۱) بین ورزش‌هایی که طبقات برتر جامعه و افراد برخوردار از جایگاه بالای اجتماعی انجام می‌دهند، با ورزش‌ها و بازی‌های رایج در میان طبقات پایین جامعه، تفاوت وجود دارد (۱۱). لیزا^۱ و همکاران (۲۰۰۴) دسترسی به مکان‌های ورزشی مانند پارک‌ها و فضاهای سبز، پلاژها و استخرهای عمومی و مسیرهای دوچرخه‌سواری را متأثر از عوامل اقتصادی - اجتماعی عنوان کرده‌اند (۲۳). در واقع افرادی که به طبقات بالای اجتماع تعلق دارند، به‌طور عموم از اطلاعات و دانش بیشتری برخوردارند. به همین دلیل تصمیم‌گیری برای سبک زندگی‌شان براساس آگاهی و دانش در زمینه مسائل سلامتی و تندرستی است، اما افراد با وضعیت اقتصادی - اجتماعی پایین، رفتار و نگرش مطلوبی نسبت به سلامتی ندارند و برای تندرستی خود اهمیت زیادی قائل نیستند (۷).

در مورد رابطه بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی نتایج متناقض و متفاوتی گزارش شده است. گرچه برخی از تحقیقات اجتماعی در گذشته نشان می‌داد که مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت با وضعیت اقتصادی - اجتماعی ارتباط ندارد (۲۲، ۱۷). با پیشرفت تحقیقات موضوع رابطه طبقات اقتصادی - اجتماعی با مشارکت افراد در ورزش به‌خوبی روشن شده است و به‌دشواری می‌تواند فعالیت تفریحی - ورزشی یافت که بر این شیوه استوار نباشد (۲). محققان بسیاری به تأثیر وضعیت اقتصادی - اجتماعی والدین بر میزان فعالیت بدنی فرزندان اذعان کرده‌اند. به‌طوری‌که با افزایش درآمد و سطح تحصیلات پدر و مادر، فرزندان به فعالیت‌های ورزشی گرایش بیشتری دارند و از سلامت جسمانی بهتری برخوردارند (۲۴، ۲۱، ۲۰، ۱۸، ۱۵، ۱۴). در عین حال، تحقیق بوردیدهاژ^۲ و همکاران (۲۰۱۱) در مورد تأثیر وضعیت اجتماعی - اقتصادی در سه سطح متوسط (بالا، متوسط و پایین) بر میزان فعالیت بدنی جوانان و نوجوانان اروپایی هیچ‌گونه رابطه معناداری نشان نداد (۱۷). همچنین کریستین سن^۳ و همکاران (۲۰۰۸) به نبود رابطه میان وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی نوجوانان ۱۶ - ۱۴ ساله و کودکان ۱۰ - ۸ ساله اشاره کرده‌اند (۲۲). نتایج تحقیق بتنی و کرسٹس^۴ (۲۰۰۸) بیانگر رابطه تحصیلات والدین و عدم رابطه وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانش‌آموزان مقاطع راهنمایی و دبیرستان است (۱۶).

1 . Lisa

2 . Bourdeauhuij

3 . Kristensen

4 . Bettani and Keresztes

زومین^۱ و همکاران (۲۰۰۶) در تحقیق خود به رابطه منفی بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی نوجوانان اشاره کردند (۲۵). در ایران نیز تعداد محدودی از پژوهش‌ها حاکی از وجود رابطه بین وضعیت اقتصادی والدین و فعالیت‌های ورزشی فرزندان است، به گونه‌ای که هرچه میزان درآمد خانواده کمتر باشد، فرزندان کمتر ورزش کرده یا ورزش‌های ارزان‌تری را انتخاب می‌کنند (۱۳). نتایج تحقیق جعفری (۱۳۷۵) و آقاعلی‌نژاد (۱۳۸۴) نشان داد وضعیت اقتصادی - اجتماعی و خرده مقیاس‌های آن مانند میزان درآمد، سطح تحصیلات و نوع مشاغل خانواده با توانایی‌های حرکتی دانش‌آموزان دوره ابتدایی رابطه معناداری ندارد (۴، ۱). صانعی (۱۳۷۳) در تحقیق خود مشکلات اقتصادی و عدم توانایی در تهیه لوازم ورزشی را عامل اصلی عدم پرداختن دانشجویان به فعالیت‌های ورزشی عنوان کرده است (۱۰).

باتوجه به اینکه دانشجویان بخش وسیعی از افراد جامعه را تشکیل می‌دهند و به‌عنوان افراد متخصص و تحصیلکرده در آینده عهده‌دار مسئولیت‌های مهم و به‌عبارت دیگر آینده‌سازان جامعه خواهند شد، سلامت جسمی، روحی و روانی آنان اهمیت ویژه‌ای دارند. بی‌شک شناخت وضعیت اقتصادی - اجتماعی آنان می‌تواند راهنمای مناسبی در بررسی راهکارهای جذب هرچه بیشتر دانشجویان در فعالیت‌های ورزشی و بدنی باشد و به شناخت علل شرکت یا برعکس عدم مشارکت این افراد کمک شایانی کند. دانشگاه شهید چمران اهواز یکی از دانشگاه‌های جامع و قدیمی کشور در منطقه جنوب و جنوب غرب کشور است و هر ساله پذیرای تعداد بی‌شماری از دانشجویان سراسر کشور در مقاطع مختلف تحصیلی و در رشته‌های گوناگون است، توجه به وضعیت سلامت جسمانی و بهداشت روانی این خیل عظیم به‌ویژه آن عده که از دور از خانواده و در خوابگاه‌ها ساکن هستند و اوقات فراغت زیادی دارند، از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. باتوجه به اهمیت موضوع و کمبود پژوهش در این زمینه، در تحقیق حاضر قصد داریم رابطه بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان دانشگاه شهید چمران را بررسی کنیم و به این پرسش پاسخ دهیم آیا بین میزان درآمد، طبقه اقتصادی و تحصیلات والدین با میزان فعالیت بدنی دانشجویان رابطه وجود دارد؟ محقق امیدوار است نتایج این تحقیق از یک طرف به توسعه ورزش دانشگاهی و از طرف دیگر به سلامت جسمانی و روانی آینده‌سازان کشور کمک کند.

روش تحقیق

این تحقیق از نوع توصیفی همبستگی بوده و به روش میدانی انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق کلیه دانشجویان دختر و پسر مقطع کارشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز در سال تحصیلی ۹۰ - ۱۳۸۹ به تعداد ۹۱۷۵ نفر (۶۳۵۹ دختر و ۲۸۱۶ پسر) بودند. نمونه‌گیری به روش تصادفی طبقه‌ای و با استفاده از جدول کرجسی و مورگان^۱ تعداد ۳۷۰ نفر (۲۵۶ دختر و ۱۱۴ پسر) تعیین شد. ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه محقق‌ساخته بود که در سه بخش اصلی تنظیم شد. بخش اول ویژگی‌های فردی (سن، جنسیت، رشته تحصیلی، سال ورود و مکان ورزش)، بخش دوم ۱۰ سؤال را در قالب چهار خرده‌مقیاس (میزان درآمد، طبقه اقتصادی، وضعیت مسکن و سطح تحصیلات والدین)، وضعیت اقتصادی - اجتماعی آزمودنی‌ها مشخص می‌کرد (۱۲). بخش سوم میزان فعالیت بدنی آزمودنی‌ها را (براساس تعداد جلسات در هفته × مدت تمرین در هر جلسه) محاسبه می‌کرد (۳). روایی صوری پرسشنامه توسط دوازده تن از اعضای هیأت علمی دانشکده تربیت بدنی و علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز بررسی و روایی سازه از طریق تحلیل عاملی، ضریب KMO^2 برابر ۰/۷۵۲ محاسبه شد. پایایی پرسشنامه نیز طی مطالعه مقدماتی به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۲ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش آمار توصیفی و استنباطی ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه در سطح $P \leq 0/05$ استفاده شد.

نتایج و یافته‌های تحقیق

یافته‌های تحقیق در دو بخش توصیفی و استنباطی ارائه می‌شوند. مهم‌ترین ویژگی‌های فردی دانشجویان به شرح زیر بود: ۶۹ درصد آزمودنی‌ها (۲۵۶ نفر) دختر و ۳۱ درصد آنها (۱۱۴ نفر) پسر بودند. اکثریت با ۵۳/۵ درصد در رده سنی ۲۰ - ۱۸ سال، و فقط ۰/۸ درصد در رده سنی ۲۷ - ۲۴ سال قرار داشتند. از نظر میزان درآمد، خانواده ۵۲/۴ درصد دانشجویان به طبقه متوسط و تنها ۲/۲ درصد به طبقه خیلی بالا تعلق داشتند. از نظر تحصیلات، بیشتر پدران (۵۳/۵ درصد) دارای مدرک دیپلم، و بیشتر مادران (۵۲/۷ درصد) تحصیلات زیر

1 . Krejcie and Morgan

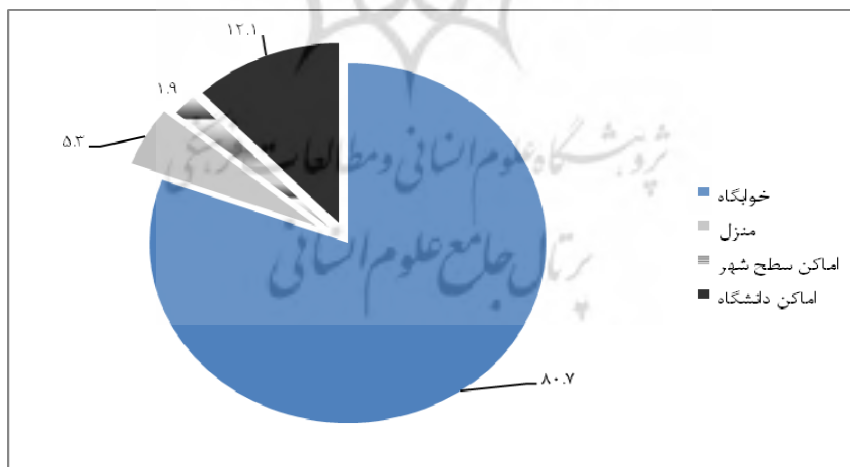
2 . Kaiser - Meyer - Olkin

دیپلم داشتند. خانواده ۹۲/۶ درصد دانشجویان، صاحب مسکن، و ۵/۴ درصد فاقد مسکن شخصی بودند. میزان فعالیت بدنی دانشجویان در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱- توزیع فراوانی دانشجویان شرکت کننده در فعالیت های ورزشی به تفکیک جنسیت

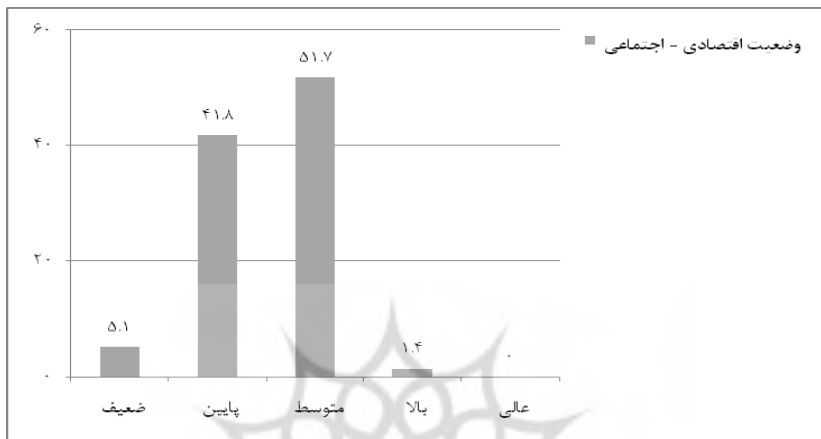
جنسیت	شاخص آماری	
	فراوانی	درصد
پسر	بلی	۶۹
	خیر	۳۹/۵
دختر	بلی	۱۳۸
	خیر	۴۶/۱
مجموع	بلی	۲۰۷
	خیر	۴۴/۱

همان گونه که جدول ۱ نشان می دهد، در مجموع تنها ۵۵/۹ درصد دانشجویان در فعالیت های ورزشی مشارکت داشتند که این میزان در پسران ۶۰/۵ درصد و در دختران ۵۳/۹ درصد را شامل می شد.

شکل ۱- درصد توزیع فراوانی دانشجویان براساس مکان ورزش

براساس شکل ۱، مکان ورزش اکثریت دانشجویان (۸۰/۷ درصد) در خوابگاه، ۱۲/۱ درصد در اماکن ورزشی دانشگاه، ۵/۳ درصد در منزل و ۱/۹ درصد در اماکن ورزشی سطح شهر است.

شکل ۲ - درصد توزیع فراوانی دانشجویان براساس وضعیت اقتصادی - اجتماعی

براساس شکل ۲، از نظر وضعیت اقتصادی - اجتماعی بیشتر دانشجویان (۵۱/۷ درصد) در طبقه متوسط و ۴۱/۸ درصد در طبقه پایین قرار داشتند و کمترین تعداد (۱/۴ درصد) به طبقه بالا و عالی تعلق داشتند.

شکل ۳ - توزیع میانگین فعالیت بدنی (دقیقه) دانشجویان در هفته به تفکیک جنسیت

براساس شکل ۳، میزان فعالیت بدنی دانشجویان پسر با میانگین ۶۸/۱۲ دقیقه در هفته بیشتر از میانگین میزان فعالیت بدنی دانشجویان دختر (۴۶/۵۲ دقیقه در هفته) بود. آزمون فرضیه‌های تحقیق در مورد رابطه ساده بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲ - نتایج همبستگی ساده بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی و خرده‌مقیاس‌های آن با میزان فعالیت بدنی دانشجویان

متغیر	شاخص آماری	ضریب همبستگی (r)	سطح معنی داری (P)
وضعیت اقتصادی - اجتماعی	۰/۲۷۷	۰/۰۰۱**	
میزان درآمد	۰/۲۴۵	۰/۰۰۱**	
طبقه اقتصادی	۰/۱۵۲	۰/۰۲۸*	
سطح تحصیلات پدر	۰/۳۰۰	۰/۰۰۱**	
سطح تحصیلات مادر	۰/۰۶۴	۰/۳۵۸	
وضعیت مسکن	۰/۰۸۷	۰/۲۱۲	
سطح تحصیلات والدین	۰/۳۲۹	۰/۰۰۱**	

*معنی داری در سطح ۰/۰۵، **معنی داری در سطح ۰/۰۱

براساس جدول ۲، به‌طور کلی بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان رابطه مثبت معناداری وجود دارد ($r=0/277, p=0/001$). به‌علاوه بین خرده‌مقیاس‌های آن یعنی طبقه اقتصادی ($r=0/152, p=0/028$)، میزان درآمد ($r=0/245, p=0/001$) و سطح تحصیلات والدین ($r=0/329, p=0/001$) با میزان فعالیت بدنی دانشجویان رابطه مثبت معناداری مشاهده شد اما بین وضعیت مسکن و تحصیلات مادر با فعالیت بدنی دانشجویان رابطه معناداری یافت نشد. برای بررسی رابطه چندگانه بین ابعاد مختلف وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان از تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد.

جدول ۳ - نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه بین ابعاد وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان به روش ورود (enter)

مقدار ثابت a	متغیرها و ضرایب رگرسیون					نسبت F احتمال P	ضریب تعیین R ²	همبستگی چندگانه R
	وضعیت مسکن	تحصیلات مادر	تحصیلات پدر	طبقه اقتصادی	درآمد			
۸/۹۵۵	B = -۰/۴۲	B = ۱/۱۶	B = ۶/۵۸	B = ۲/۳۲	B = ۷/۰۳	F = ۴/۲۲۸ P = ۰/۰۰۱	۰/۰۹۵	۰/۳۰۸
	$\beta = -۰/۰۰۸$	$\beta = ۰/۰۲۴$	$\beta = ۰/۱۸۱$	$\beta = ۰/۰۵۱$	$\beta = ۰/۱۹۰$			
	t = -۰/۱۱	t = ۰/۳۶	t = ۲/۶۱	t = ۰/۶۶۷	t = ۲/۳۸			
	P = ۰/۹۰	P = ۰/۷۱	P = ۰/۰۱	P = ۰/۴۹	P = ۰/۰۱			

براساس جدول ۳، نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه بین ابعاد مختلف وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان به روش ورود نشان می‌دهد ضریب همبستگی چندگانه برای ترکیب خطی ابعاد وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی، $r = ۰/۳۰۸$ و ضریب تعیین $R^2 = ۰/۲۰۸$ است که در سطح $p = ۰/۰۰۱$ معنادار است. با توجه به ضریب تعیین به دست آمده، مشخص شده است که حدود ۹ درصد واریانس متغیر میزان فعالیت بدنی از طریق متغیرهای پیش‌بین ابعاد وضعیت اقتصادی - اجتماعی تبیین می‌شود.

جدول ۴ - نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه بین ابعاد وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان به روش گام به گام (Stepwise)

همبستگی	P	T	ضرایب		معادله رگرسیون گام به گام	گام
			معیاری Beta	غیرمعیاری Sd.Err		
صفر مرتبه					مقدار ثابت	اول
۰/۲۴۵	۰/۰۰۲	۳/۰۰۲	۰/۲۴۵	۸/۲۸۷	۲۴/۸۷۸	میزان درآمد
۰/۲۴۵	۰/۰۰۰	۳/۶۱۶	۰/۲۴۵	۲/۵۱۳	۹/۰۸۷	مقدار ثابت
۰/۲۰۷	۰/۱۱۳	۱/۵۹۰	۰/۲۰۶	۹/۰۴۲	۱۴/۳۷۳	میزان درآمد
۰/۱۸۶	۰/۰۰۳	۳/۰۲۵	۰/۱۸۴	۲/۵۳۱	۷/۶۵۸	تحصیلات پدر
۰/۲۲۷	۰/۰۰۸	۲/۷۰۰	۰/۲۲۷	۲/۴۸۵	۶/۷۱۰	

نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره به روش گام به گام در جدول ۴ نشان می‌دهد از بین پنج خرده‌مقیاس وضعیت اقتصادی - اجتماعی تنها میزان درآمد خانواده ($r=۳/۶۱۶$, $p=۰/۰۰۱$) در گام اول و سطح تحصیلات پدر ($r=۲/۷۰$, $p=۰/۰۰۸$) در گام دوم، معنادار است و با متغیر ملاک رابطه خطی دارند و واجد شرایط پیش‌بینی میزان فعالیت بدنی دانشجویان هستند. نتایج ضریب معیاری (Beta) نیز نشان می‌دهد مهم‌ترین عوامل پیش‌بینی‌کننده فعالیت بدنی دانشجویان به ترتیب میزان درآمد خانواده ($۰/۲۴۵$) و سطح تحصیلات پدر ($۰/۱۸۴$) هستند. نتایج ضریب همبستگی سهمیه‌ای نیز نشان می‌دهد خرده‌مقیاس میزان درآمد با متغیر میزان فعالیت بدنی دارای بیشترین ارتباط، برابر $۰/۲۴۵$ است.

بحث و نتیجه‌گیری

امروزه افزایش رشته‌های مختلف ورزشی از یک طرف و رشد فزاینده مشارکت افراد در فعالیت‌های بدنی از طرف دیگر، حاکی از آن است که اگرچه بیشتر افراد براساس علاقه، رشته مورد نظر خود را انتخاب می‌کنند، تحقیقات نشان می‌دهند عوامل متعددی در این انتخاب تأثیرگذارند. یکی از این عوامل، وضعیت اقتصادی - اجتماعی و ابعاد آن (میزان درآمد ماهیانه، سطح تحصیلات، تعداد اعضای خانواده، مسکن، وضعیت تأهل، وسیله نقلیه و...) افرادی است که به اجرای فعالیت‌های بدنی می‌پردازند.

یافته‌های تحقیق نشان داد بین میزان درآمد و طبقه اقتصادی خانواده دانشجویان با میزان فعالیت بدنی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. این یافته با نتایج تحقیق کانتوما^۱ و همکاران (۲۰۰۷)، لیزا و همکاران (۲۰۰۴) و هاشمی (۱۳۸۴) مبنی بر وجود رابطه مثبت درآمد خانواده با فعالیت بدنی فرزندان همخوانی دارد. ولی با نتایج تحقیق جعفری (۱۳۷۵) و آقاعلی‌نژاد (۱۳۸۴) مبنی بر عدم رابطه میان درآمد والدین با میزان فعالیت بدنی دانش‌آموزان مغایر است. احتمالاً دلیل ناهمخوانی تفاوت جامعه آماری تحقیقات مذکور با تحقیق حاضر است، زیرا در هر دو پژوهش مذکور فعالیت بدنی دانش‌آموزان در مدرسه و ساعت درس تربیت بدنی بررسی شده است. از آنجا که ورزش در مدارس بیشتر جنبه اجباری دارد و تمام دانش‌آموزان باید در آن شرکت کنند، این احتمال

1 . Kantomaa

وجود دارد که والدین، همین میزان ورزش فرزندشان در مدرسه را کافی بدانند و کمتر نیاز ببینند که برای ورزش آنها در خارج از مدرسه هزینه کنند. به طور کلی در مبانی نظری تحقیق نیز اشاره شد از دیدگاه توماس افراد برحسب حرفه خود بعضی معیارهای اقتصادی، تحصیلات و بر حسب ثروت شخصی به طبقه اجتماعی خاصی تعلق دارند و به تبع آن از نوعی اعتبار اجتماعی برخوردارند. امروزه نوع اشتغال، ساعات بیکاری و روزهای تعطیلی برحسب طبقات اجتماعی فرق می‌کند و فعالیت ورزشی نیز از این قاعده مستثنا نیست (۹). به این ترتیب، منطقی به نظر می‌رسد این تئوری را باور کنیم کودکانی که از لحاظ پایگاه اقتصادی - اجتماعی به طبقه زحمتکش و پایین جامعه تعلق دارند، اغلب به شرکت در ورزش‌هایی مانند فوتبال، بسکتبال و ورزش‌های رزمی تمایل دارند و تا اندازه‌ای در این رشته‌ها موفق هستند. در صورتی که کودکانی که به طبقه سرمایه‌دار جامعه تعلق دارند، بیشتر به ورزش‌هایی مانند تنیس، گلف، اسب‌سواری، شنا، اسکی و ورزش‌های مشابه علاقه‌مندند (۵).

یافته‌های تحقیق بین سطح تحصیلات والدین با میزان فعالیت بدنی دانشجویان رابطه مثبت معناداری را نشان داد. البته این رابطه فقط در تحصیلات پدر یافت شد و بین تحصیلات مادر با میزان فعالیت بدنی دانشجویان رابطه معناداری مشاهده نشد. به نظر می‌رسد با افزایش سطح تحصیلات والدین و افزایش آگاهی و دانش بهتر می‌توانند فرزندان خود را به ورزش و فعالیت بدنی و به دنبال آن سلامت جسمی و روانی ترغیب و تشویق کنند. این یافته با نتایج تحقیق بتنی و کرسستس (۲۰۰۸)، بتنی و فیتزپاتریک^۱ (۲۰۰۷) و کانتوما و همکاران (۲۰۰۷) همخوانی دارد. ولی با نتایج تحقیق زومین و همکاران (۲۰۰۶) و جعفری (۱۳۷۵) مبنی بر نبود رابطه میان سطح تحصیلات والدین با توانایی‌های حرکتی دانش‌آموزان مغایر است. به نظر می‌رسد با توجه به اینکه دانش‌آموزان در مقایسه با دانشجویان آزادی عمل کمتری برای شرکت در ورزش دارند (برای مثال رضایت والدین)، همچنین تأکید بیشتر والدین به درس خواندن فرزندان در سنین پایین و جلوگیری از آسیب بدنی آنها در ورزش به علت کمی سن، از دلایل ناهمخوانی تحقیقات مذکور با تحقیق حاضر باشد.

یافته‌های تحقیق به طور کلی بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی با میزان فعالیت بدنی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری را نشان داد. به عبارت دیگر این یافته حاکی از آن است دانشجویانی که والدینی با وضعیت اقتصادی - اجتماعی متوسط به بالا دارند، بیشتر در امر ورزش مشارکت می‌کنند.

این یافته با یافته‌های درنواتز^۱ و همکاران (۲۰۱۰)، استالبرگ و پیترسن^۲ (۲۰۱۰)، سیابرا^۳ و همکاران (۲۰۰۸) و جانستون^۴ و همکاران (۲۰۰۷) همخوان است. ولی با نتایج تحقیق بوردیدهاژ و همکاران (۲۰۱۱)، کریستن سن و همکاران (۲۰۰۸)، پیکو و کرسنس (۲۰۰۸) و زومین و همکاران (۲۰۰۶) مغایر است. پژوهش‌های ناهمخوان همگی جامعه نوجوان را بررسی کرده‌اند و این احتمال وجود دارد که به دلیل بالاتر بودن سن و تحصیلات دانشجویان در این تحقیق نسبت به دانش‌آموزان، آگاهی و نگرش آنها نسبت به مسائل جامعه بیشتر است. بنابراین وضعیت اقتصادی - اجتماعی والدین خود را عامل مؤثرتری برای شرکت در ورزش می‌دانند.

نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان داد به ترتیب میزان درآمد خانواده و سطح تحصیلات پدر قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌ها برای میزان فعالیت بدنی دانشجویان هستند. براساس مبانی نظری تحقیق هم، اهمیت و لزوم پرداختن به فعالیت‌های ورزشی برای افراد تحصیلکرده، روشن‌تر است و آنها با برنامه‌ریزی منظم‌تر به ورزش کردن می‌پردازند. درحالی‌که افراد با تحصیلات کمتر و اغلب متعلق به طبقات پایین جامعه، به‌طور معمول رابطه ابزاری با بدن خود دارند، یعنی بدن آنها ابزاری برای کار کردن و نان درآوردن است. این امر را می‌توان در فرهنگ سلامت و بهداشتی آنان نیز مشاهده کرد. از جمله می‌توان به کم‌توجهی به سبک زندگی فعال و غذا خوردن ناسالم اشاره کرد. این افراد بیشتر به ورزش‌هایی مثل موتورسواری، مشت‌زنی، هاکی، کشتی و زورآزمایی گرایش دارند که مقاومت در برابر درد و سختی و قدرت بدنی بیشتری را طلب می‌کند. فراست^۵ درباره رابطه ورزش و وضعیت اقتصادی اشاره دارد جوانانی که در محله‌های فقیرنشین زندگی و رشد می‌کنند، به‌ندرت توان مالی و وقت رفتن به زمین‌های تنیس و استخرهای شنا را دارند. آنها مشکلات زیادی برای یافتن وسایل سفر به سواحل، مناطق اسکی و مجموعه‌های ورزشی دارند. به‌طور معمول از عهده خرید وسایل ماهیگیری، کوهنوردی و قایقرانی برنمی‌آیند. اسب‌سواری و اسکی روی آب هم از نظر زمان و هم از نظر مالی برای بیشتر آنان امکان‌پذیر نیست. از طرف دیگر، بسیاری از بزرگ‌ترین بازیکنان فوتبال و بسکتبال، مشت‌زن‌ها و ورزشکاران دو و میدانی از

-
- 1 . Drenowatz
 - 2 . Stalsberg and Pedersen
 - 3 . Seabra
 - 4 . Johnston
 - 5 . Frost

محلله‌های فقیرنشین برخاسته‌اند. زیرا در محله‌های پرجمعیت تعداد بسیار زیادی از کودکان در سطوح سنی مختلف زندگی می‌کنند. این کودکان به اجبار از خانه‌ها خارج می‌شوند و با همدیگر بازی می‌کنند.

کودکانی که در خانواده‌های متوسط رشد می‌کنند به‌طور معمول از شانس بهتری برای استفاده از وسایل پیشرفته تربیت بدنی، مربیان ماهر، بازی و تشویق والدین برخوردارند. کودکان وابسته به خانواده‌های ثروتمند و طبقه سرمایه‌دار اغلب در فضای خانه خود زمین‌های تنیس و استخر شنا دارند و به دلیل داشتن قدرت مالی به راحتی به سواحل اقیانوس‌ها یا جزایر و مراکز تفریحی برای گذراندن تعطیلات سفر می‌کنند. توان این کودکان به آنها اجازه می‌دهد که وسایل ورزش‌های پرخرج مانند اسکی روی آب، اسب‌سواری، اسکی و پاتیناژ را فراهم کنند.

در پایان باتوجه به اینکه بیش از ۸۰ درصد دانشجویان در محیط خوابگاه ورزش می‌کنند، از طرف دیگر چون بیشتر به طبقه متوسط و پایین جامعه تعلق دارند و از توان مالی زیادی برای ثبت‌نام در باشگاه‌های ورزشی پر هزینه برخوردار نیستند، به مسئولان دانشگاه پیشنهاد می‌شود برای افزایش میزان فعالیت بدنی دانشجویان، این آینده‌سازان میهن اسلامی امکانات و تسهیلات ورزشی مناسب‌تری در محیط خوابگاه‌ها، البته متناسب با جمعیت دانشجویان ایجاد کنند. همچنین برگزاری مسابقات درون‌دانشگاهی و خوابگاهی همراه با اهدای جوایز می‌تواند نرخ مشارکت ورزشی این قشر وسیع از جامعه را افزایش دهد. باتوجه به رابطه مثبت سطح تحصیلات والدین با میزان فعالیت بدنی دانشجویان از یک طرف و اینکه بیشتر پدران و مادران از تحصیلات بالایی برخوردار نبودند و احتمال عدم آشنایی برخی والدین با مزایای ورزش و فعالیت بدنی از طرف دیگر، پیشنهاد می‌شود مسئولان ورزشی دانشگاه به روش‌های مختلف دانشجویان را از مزیت‌های ورزش و به‌دنبال آن سلامت جسمانی، روحی، کاهش استرس و ... آگاه کنند تا از طریق تشویق و ترغیب آنان به ورزش، سبب توسعه ورزش دانشگاهی شوند.

منابع و مأخذ

۱. آقاعلی‌نژاد، حمید. رجبی، حمید. صدیق، رحمت اله. امیرزاده، فرزانه. (۱۳۸۴). "ارتباط میزان فعالیت بدنی، آمادگی جسمانی و ترکیب بدنی با وضعیت اقتصادی - اجتماعی دانش‌آموزان دختر ۱۷ - ۱۵ ساله تهران". نشریه علوم حرکتی و ورزش، شماره ۶، ص ۱۴ - ۱.
۲. انورالخولی، امین. (۱۹۹۶). "ورزش و جامعه". ترجمه حمیدرضا شیخی (۱۳۸۱). انتشارات آستان قدس رضوی.
۳. تقوی تکبار، امید. (۱۳۸۵). "بررسی وضعیت اقتصادی - اجتماعی و انگیزه‌های شرکت‌کنندگان در ورزش همگانی". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه تهران.
۴. جعفری، غلامرضا. (۱۳۷۵). "بررسی ارتباط بین وضعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده و توانایی‌های حرکتی دانش‌آموزان پسر کلاس سوم ابتدایی شهرستان خواف". استان خراسان جنوبی، سال تحصیلی ۱۳۷۶-۱۳۷۵، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تهران.
۵. دیوید، ب. فراست. (۱۹۷۰). "روانشناسی ورزش". ترجمه عیدی علیجانی و مهوش نوربخش (۱۳۶۶). تهران، انتشارات دفتر تحقیقات سازمان تربیت بدنی.
۶. رحمانی، احمد. بخشی‌نیا، طیبه. قوامی، سعید. (۱۳۸۵). "نقش ورزش در گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی تاکستان". نشریه پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۱۲، ص ۵۰ - ۳۳.
۷. رضوی، محمدحسین. طاهری اشکوه، رضا. (۱۳۸۹). "بررسی وضعیت اقتصادی - اجتماعی افراد شرکت‌کننده در فعالیت‌های ورزش همگانی استان مازندران". نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۵، ص ۳۴ - ۲۱.
۸. رضانی خلیل آبادی، غلامرضا. (۱۳۷۳). "بررسی انگیزه‌های افراد شرکت‌کننده در ورزش همگانی شهر تهران". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران.
۹. ریموند، توماس. (۱۳۷۰). "روانشناسی ورزشی". ترجمه محمدحسین سروری. انتشارات یگانه تهران.

۱۰. صانعی، سعید. (۱۳۷۳). "چگونگی گذران اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه تربیت معلم تهران با تأکید بر فعالیت‌های ورزشی". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۱۱. فتحی، سروش. (۱۳۸۸). "تبیین جامعه‌شناختی مشارکت ورزشی دانشجویان". نشریه پژوهش‌نامه علوم اجتماعی. سال سوم، شماره ۴، ص ۱۷۳ - ۱۴۵.
۱۲. نبوی، سیدعبدالحسین. حسین‌زاده، علی حسین. حسینی، هاجر. (۱۳۸۸). "بررسی تأثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی و هویت قومی بر احساس امنیت اجتماعی". فصلنامه دانش انتظامی، سال دهم، شماره دوم، ص ۳۹ - ۹.
۱۳. هاشمی، نیلوفرالسادات. (۱۳۸۴). "بررسی رابطه وضعیت اقتصادی خانواده‌های شهر تهران و انتخاب رشته ورزشی فرزندان". اولین همایش علمی دانشجویی تربیت بدنی و علوم ورزشی.
14. Andre, F. Seabra, Denisa, M. Mendonca, Martine, A. Thomis, Tim J. Peters and Jose. A. Maia (2008). "Associations between sport participation, demographic and socio - cultural factors in portuguese children and adolescent's". *Journal of public health*, 18(1). 25-30.
15. Bettina, F. Piko, Kevin, M. Fitzpatrick (2007). "Socioeconomic status, psychosocial health and health behaviours among hungarian adolescents". *Journal of public health*, Vol. 17, No. 4, PP: 353-360.
16. Bettina, F. Piko, Noemi Keresztes (2008). "Sociodemographic and socio - economic variations in leisure time physioical activity in a sample of hungarian youth". *Journal of public health*, 53, PP:306-310.
17. Botrdeaudhuij, C. Simon, F. De Meester, F. Van Lenthe, H. Spittaels, N. Lien, F. Mercken, L. Moore L. (2011). "Are physical activity interventions equally effective in adolescents of low and high socio - economic status (SES): results from the eruoepan teenage project". *Journal of health education research*, Vol. 26, No. 1, PP: 119-130.

18. Drenowats, Clements. Eisenmann, Joey. Pfeiffer, Karin. Welk, Greg. Heelan, Kate: Gentile, Douglas. Walth, David (2010). "Influence of socio – economic status on habitual physical activity and sedentary behavior in to 11 years old children". *Journal of BMC public health*. 10, PP: 1-11.
19. James K. and Embrey, L. (2002). "Adolescent girl's leisure". *Annals of leisure research*, 5. PP: 14-26.
20. Johnston, D. Patrick, M. O'Malley (2007). *Sports participation and physical education in American secondary schools "Current levels and racial / ethnic and socioeconomic disparitie"*. *Journal of preventive medicie*, 33, PP: 195-S 208.
21. Kantomaa, Tuija, H. Marko, T. Tammelin, Simo Nayha, Anja, M. Taanila (2007). "Adolescent's physical activity in relation to family income and parent's education". *Journal of preventive medicine*, 44 (5). PP: 410-415.
22. Kristensen, L. Korsholm, N. C. Moller, N. Wedderkopp, L. Andersen, K. Froberg (2008). "Sources of variation in habitual physical activity of children and adolescents the european youth heart study". *Journal of medicine and science in sports*. Vol. 18, No. 3, PP: 298-308.
23. Lisa M. Powell, Sandy Slater, Frank Chaloupka (2004). "The relationship between community physical activity setting and race, ethnicity and socioeconomic status". *Journal of evidence – based preventive medicine*, 1(2), PP: 135-144.
24. Stalsberg, A. V. Pedersen (2010). "Effects of socioeconomic status on the physical activity in adolescents: a systematic review of the evidence, scandinavian". *Journal of medicine and science in sports*, Vol. 20. Issue 3, PP: 368-383.
25. Zumin Shi, Nanna Lien, Bernadette Kumar, Holmboe Ottesen (2006). "Physical activity and associated socio – demographic factors among school adolescents in Jiangsu province, China". *Journal of preventive medicine*, 43. PP: 218-221.